

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

— Pályázat diák-turistáknak. A Magyar Turista-Egyesület Budapesti Osztálya középiskolai tanulók részére a következő pályázatot hirdeti:

Kívánatuk: valamely középiskolai tanuló által, az 1900. év nyarán tett legalább három napra terjedő hazai turista-útnak, illetve kirándulásnak leírása. Az útleírásban a főszűlyt nem az út leírására, hanem az útközben nyert benyomások s a szerzett tapasztalatok előadására kell fektetni.

A legjobb mű három, a második két 10 koronás arannyal jutalmaztatik.

Pályázhat bármely hazai középiskola tanulója.

Pályázati határidő: 1900 november 1.

A pályamunkák a szerző nevét és lakóhelyét tartalmazó jelígyes levéllel együtt, a Magyar Turista-Egyesület Budapesti Osztálya címére (Budapest, IV., Aranykéz-utca 6. sz.) küldendők be.

A jelígyes levél borítékán és a pályaműn az is feltüntetendő, hogy a pályázó hányadik osztályt végezte.

Úgy a jutalmazott, valamint a többi pályamű közlésének jogát a Magyar Turista-Egyesület Budapesti Osztálya magának tartja fenn.

FEJTÖRŐ.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számítási kérdés:

Férfiak, nők és gyermekekből összesen 30 egyénből álló társaság betér egy fogadóba, melyben két napig maradván, naponta 72 frtot költ el. Az első nap minden férfi 3 frtot, minden nő 2 frtot, s minden gyermek egy frtot költ el; a másik napon minden férfi 2:50 frtot, minden nő 2:40 frtot s minden gyermek 2 frtot költ. Kérdés: hány férfi, hány nő és hány gyermek volt a társaságban?

Földrajzi kérdés:

Melyik község az Somogy megyében, melynek kápolnájáról régi írónál a következő legenda található: A török világ idején a Duna-Tiszaköz egyik falvában a kath. kápolna teljes pusztuló félben, elhagyatva áll. Egy ízben egy kálvinista ember a vihar elől a kápolnába húzódtott s ökreit az oltárhoz kötötte. Ekkor a szent épület egyszerre kifordult sarkából s égi hatalmak a kérdéses községbe, a Dunán túlra vitték, hol évek hosszú során át fundamentum nélkül állt?

Történelmi kérdés:

Ki volt azon spanyol hódító, a ki Pizarróval felfedezte és elfoglalta Perut? 1536-ban behatolt Chilébe, de egyeduralomra vágyván, Pizarró 1538-ban a börtönben megfojtotta. Hasonnevű fia lízadást támasztott s meggyilkolta Pizarrót, de 1542-ben lefejeztetett.

Természetráji kérdés:

Melyik egyéves kúszónövény az a szulakfélék rendjéből, melynek virágai harangalakúak, gyümölcse négyrekeszes, kapaszkodó szárain fejlődnek az ökölnyi, húsos, hengeres vagy orsó alakú gumók, melyek kívül biborvörösek, fehérek vagy tarkák, belül fehérek, lágyak? Hazája a tropikus Amerika. Főzve, valamint sültve ehető; salátának is használják, szétdörzsölve lisztet ad, melyből kenyeret sütnék; erjesztve italt szolgáltat.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. augusztus 5.

A 42. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: 2 óra 13 első- s 45 másodperc-kor érkezik a távirat Kölnbe. Földrajzi kérdés: Anhalt hercegség. Történelmi kérdés: Cairoi Beneditto olasz államférfi. Természetráji kérdés: Graphit (grafit, plumbago;) használják irón és olvasztótéglék készítésére és gépkénőcs gyártására. Vegytani kérdés: Atropin; (daturin). Képrejtvény: Üdvözlét a szíves olvasónak!

Helyesen fejtették meg: Szabó Ferencz, Klekner Rezső, Laufer Odön és Rezső, Majtinszky Miksa, Dukász Jenő, Aezél (Adler) testv., Géczy Géza, Labancz László, ifj. Mayer Ottó, Prenoszil Béla, Jurenák Géza, Kutlik Félix, Beeskay Jenő, Techet Károly, Ficsor Antal, Láng Aladár, Kósi Endre, Prenoszil Béla, László Béla, Borosnyay Oszkár, Reichenfeld László, Komlós György, Elszász Miksa, Lechner Gedeon, Pávelka Jenő, Fried Nándor, Balássy Miklós, Néder Károly, Szerényi Nándor, Erdei Vilmos, Benkő Gyula, Glósz Odön, Szauer József, Herczeg Albert, Rósenbaum Miklós, Tomanóczy József, Bejna Ferencz, Posch Károly, Ács Nagy István, Svarcz Armin, Buzáth Jenő, Lőrincz Ferencz és Dezső, Ajtay Géza, Zípsér Aladár, Kohn Benő, Bisits Olga, Steiner Elek, Stofer Adolf József, Littomericzky Nándor, Szalay Károly, Kemény Antal.

A kitűzött könyvjutalmat, Church: «Elbeszélések görög tragikus költőkből» cz. munkáját, Tomanóczy József főgymn. VII. o. t. nyerte el Komáromban Kossuth-tér.

SZERKESZTŐI TELEFON.

«Regg és est.» E fajta fejtegetések önképzőkörbe való, ott esetleg okulásul szolgálhatnak. Egyszerű stílygacrolat, lapunkban nem közölhetők. Kéziratot a szerkesztőség nem ad vissza. Ezzel egyelőre kivételt teszünk és megőrizük. — Az est (költemény) nem közölhető. A leírt költeményekhez nem elég a rim, kell oda hangulat, költői lélek, aprólékos vonásoknak egészszé, még pedig színes, hangulatot keltő egészszé kell olvadnia. Úgy mellékesen megjegyezzük, hogy a költeményeket a szerkesztő nem át, hanem megbírálni szokta. — Vidor Dezső. Bekötési táblákat kaphat, de előbb tudunk kell, hogy melyik évfolyamhoz. — Ficsor Antal (főgim. VII. o. tanuló Félégyháza), kívánságához mérten közzéteszük, hogy ön «tájképes lapokat cserél.» — Paksy József. Faludi Zsigmond bélyegkereskedése, VII. Erzsébet-körút 28. szám alatt van. — B. J. Két rendbeli kérdésére a felelet: 1. Bármí féle cikket ön nem írhat a T. L.-jába, ha olyat ír, a mi a lap céljának megfelel: közölhetjük. 2. A T. L.-jának minden-esetre van előfizetője, de hogy mennyi, azt önnek nem írjuk meg. Igyekezzenek azok számát növelni, ezzel nagyobb szolgálatot tesz lapunknak. — Szalay Károly. 1. A kifejezés helyes. 2. Nézze meg a 43. számot, s megtalálja reá a feleletet. 3. A lapnak nem lesz szükségé segédszerkesztőre. 4. Októbernél még sokkal tovább fog fennállani. Szóval legyen ön minden tekintetben nyugodt. — Zípsér Aladár. Küldje csak be. — Kóri Endre. Pénzben, még pedig a «Franklin-Társulat» könyvkiadó hivatalához. — Techet Károly. A lap Budapestről szombaton este megy el.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt. Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

UMBERTO.

Umbertót, az olasz királyt, egy orgyilkos golyója megölte. És történt ez a rémes dolog akkor, midőn a király egy kerületi tornaverse-

Mert Umberto is ártatlan volt. Koronás királya annak az országnak, melyet esodaszépsége miatt a világon mindenütt dicsőítenek; valóságos apja volt a népnek; mióta az olasz trónt elfoglalta, nem volt egyetlen egy cselekedete sem, a mely-

UMBERTO OLASZ KIRÁLY.

MARGIT OLASZ KIRÁLYNÉ.

nyen a díjakat kiosztva, az ünnepély színhelyéről eltávozott.

Nekünk magyaroknak ez a megdöbbenő esemény azt a másikat juttatja eszünkbe, mely Magyarországot jó királynéjától fosztotta meg. Nem régen történt és nemzedékről-nemzedékre fog ez a gyászos emlék szállani; minden nemzedék szívében megborzádva gondol az emberi romlottságnak arra a fokára, mely gyilkos tört vagy revolvert ad egyeseknek a kezébe, s képessé teszi arra, hogy ártatlan ember életét oltsa ki.

lyel ártani akart vagy tudott volna alattvalóinak. Jövendő századok igazságos történetírói dicsőíteni fogják nevét, s ime egy pribék messze földről, Amerikából haza jön azzal a határozott, gonosz szándékkal, hogy Európa egyik legjobb, legderekabb uralkodóját megöli. Nem kérdezi, hogy reá szolgált-e ilyen halálra, nem kérdezi, hogy szerette-e népét: a gázság olyan nagy a szívében, hogy megfosztja az esztétől, mert nyilván való, hogy csak örült vetemedhetik ilyen cselekedetre.

Olaszország gyászt öltött, s Olaszországgal együtt gyászol az egész világ, mert Umbertóban nemesak a jó uralkodót, hanem a jó és nemes szívű embert is kell gyászolni. A trónon ülőknek a hadi dicsőség, az uralkodói bölcsesség egyik erénye, ám ha ezt az emberszeretet erényével is megtétezik, akkor válik dicsőségük teljessé.

Umbertót az egész világ úgy ismerte, mint a legalkotmányosabb királyt. Fia volt annak a dicső *Viktor Emánuelnek*, a ki Olaszországot egységesé tette, s az európai nagy hatalmak sorába emelte; mint ifjú véres csatákban küzdött országa szabadságáért; mint koronás király népe javát soha szeme elől nem tévesztette el; mint családapa és férj odaállítható örök mintaképül az egyszerű polgárok elé. Hiú pompától el nem vakítva, népe szeretetében bízva szabadon, kíséret nélkül járt országa egyes városaiban az utczán; megszólította a nép fiát, elhallgatta a gyermekek beszélgetését, gyönyörködött bennök, mert úgy érezte, hogy mind az ő gyermekei.

Most is, midőn e végzeteljes ünnepélyen megjelent, s a lelkes tornászok fölkiáltottak:

— Isten tartsa meg felségedet száz esztendeig!

Ezt felelte:

— Én pedig kívánom, hogy a míg élek, mindig ilyen hű fiaim legyenek.

A «polgár-király» hült tetemét fényes, nagy ünnepséggel temetik el a monzai kastély terméből, elviszik a Pantheonba, ott lesznek a temetésen a külföldi uralkodók képviselői, zúgni fognak Szent Péter-templomában, s az olasz föld minden székesegyházában a harangok: de mindez a fény és pompa, a meggyilkolt király nagy érdemeinek magasztalása nem némitja el Margit királynénak, a hűséges hitvesnek szívében a kimondhatatlan fájdalmat. Olaszország elvesztette jó királyát, Margit királyné elvesztette benne *mindenét*.

Ha a gyilkost izekre szaggatják is: a Pantheon néma halottja föl nem ébred többé, s a Margit királyné szívéből buzogni fog a férjét sirató fájdalom forrása.

Emberi elvetemültség rémes cselekedete, nekem úgy tetszik, hogy komoly, figyelmeztető szavadat hallom.

«Minden gazságnak ezen a földön a henye, tétlen élet, a könnyű szerrel való boldogulás a melegágya. A ki Isten végtelen jóságában és igazságosságában bíz, a ki emberi méltóságának a tudatában napról-napra becsületesen dolgozik; a ki azzal a kevéssel, a mit tisztos úton

szerez, megelégszik: annak a lelke tiszta, az el nem tántorodik».

Ezt a tanúságot véssétek a szívetekbe.

Apró vonások Umberto király életéből.

Szeretetre méltó kedélyének és jószívének sok apró vonását őrizték meg, s adják ma is szájról-szájra. Ezek közül egyet-kettőt hadd mondjunk el mi is.

*

Trónörökös korában feleségével együtt Nápolyban lakott. Nagy népszerűsége volt. Ahányszor megjelent az utczán, mindig egész tömeg kísérte, s különösen sok rimánkodó koldusgyerek. A trónörökös odaadta minden pénzét, s mikor aztán kiürült a zsebe, *egyszerűen kifordította* s így ment tovább.

*

1865-ben Párisban járt, hogy III. Napoleon beleegyezését megnyerje ahhoz, hogy az olasz csapatok foglalják el Rómát. III. Napoleon beleegyezett volna, de Eugénia császárné határozottan ellene volt. Umberto akkor a következő lakonikus jelentést küldte atyjának:

Párisban az asszonyok parancsolnak.

*

Kihallgatások alkalmával Umberto király minden előkelőbb embert maga mellé ültetett s megkínálta szíval. A rendjeleket rendkívül bőkezűen osztogatta.

— Szivart és Lázár-rendet senkitől sem tudok megtagadni! — szokta volt mondani.

*

A mindenkivel szemben leereszkedő és szives uralkodó, nevével szemben rendkívül udvarias volt. Margit királyné egyszer azt kérdezte tőle, hogy oly korú asszony, mint ő, a ki már nagymama lehetne, járhat-e még fehér ruhában. Umberto nem felelt semmit, de a királyné másnap remek szép fehérsejtem ruhát talált a budorájában.

*

Egyszer polgári ruhában egyedül sétálgatott Velence piacán. Egy idegen megszólította, hogy mutassa meg az utat egy közeli szállóig. A király készségesen teljesítette az idegen kívánságát, a ki viszont egy lírával akarta meghálálni az útbaigazítást.

— Köszönöm, nem fogadom el! — utasította vissza a király.

— Mit, maga nem fogad el egy lírát?

— Nem, a királyok csak a legritkább esetben fogadnak el borraivalót.

— Hogyan? ...

— Igen, én Umberto vagyok! — vágott szavába a király s avval mosolyogva odább állott.

*

Monzában történt Umberto királyal a következő eset: Egy sétája alkalmával két vitatkozó gyermekkel találkozott. Egyszerre az egyik gyermek feléje fordult.

— Bocsásson meg bácsi, de úgy-e, maga a király?

— Miért ne lennék az, fiacskám, — felelt a király.

— Mert ... mert ...

— Mert nincs korona a fején, — vágott közbe Beppo, a másik gyerek.

— Persze, mintha a király mindig koronával járna, czáfolta le társát az első gyermek. Én bizonyosan tudom, hogy maga a király; nekünk van otthon egy szép képünk, a melyen maga van lepingálva; húsz centesimint vettük. Beppo sehogysen akarja elhinni, hogy nekem van igazam, mondja meg bácsi neki, hogy igazán a király.

— No, hát, mivel rám ismertél, megmondom, igen, én vagyok a király.

— Oh, én tudtam mindjárt! — szólt diadalmasan a gyermek — és úgy-e, maga csak ünnepnapokon hordja a koronát?

— Nem, barátkám, — válaszolta a király s e közben az arca igen komolyra változott, — nem, nekem akkor van ünnepnapom, a mikor elfelejtem, hogy koronát viselek. De ezt te nem érted. De hogy ti, kis barátaim, engem el ne felejtsetek, adok nektek egy-egy képet. Nem olyan szép, mint a mely odahaza van nálatok, de sokkal értékebb.

És e szavaival egy-egy csillogó aranyat nyomott a gyermekek markába.

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

Jósika Miklós regénye.

20

Az ifjúság számára átdolgozta Gaal Mózes.

Rákóczi a gyalogságot küldötte előre s lassankint egész déli oldala a nádtengernek csatárláncz-czal volt körülvéve, míg a lovasság valóságos hajtvadászatot tartott a csekély rácz lovas dandár ellen, mely mindenfelé szétoszolva futott, a merre szeme látott.

— Fel kell gyűjtani a nádas! — kiáltott egyik a Rákóczi tisztjei közül. — Ki kell őket a sikra csalni, a rácz csak sánczok mögött bátor, ha elbújhatik s lesből löhet. — Tüzet! tüzet! — ordított e tigris.

Alig volt e szó kiejtve, azonnal minden oldalon ismételték: tüzet! tüzet!

Nem csekély fáradságba került a nádas szélét felgyűjtani, de a kuruczok száraz avart gyűjtöttek össze s nemsokára mint lánggyűrű, kezdette az égés a mocsár tágas karimáját körülfogni.

Rémítő látvány tárult eléjük. A láng, mely eleinte csak kisértgetve harapott a még nyers

növénytengerbe, a mindig erősbülő szélvihartól táplálva diadalmenetben, mint tüzpalást-kezdé mindenfelől elborítani a veszélyes ingoványt. A menekülők térdig, sőt övig rejtöztek benne, mindig közelebb s közelebb szorítatva azon zászlóaljához, melyeket Rákóczi fogadásukra hézagonként felállított.

A füst, mint fekete sárkány, szélesen kiterült szárnyakkal s ég felé örvényelve, kísérte a lángok hullámzását előbbre és előbbre, összébb és összébb, míg a ráczok lövései gyérülni kezdetek, s iszonyú ordítás hallatszott ki a lángtengerből.

Nem volt maradásuk, ki kellett a sikra jönniök, kik oda nem égtek, a kétségbeesés dühével rohantak ki. Nem néztek, nem láttak többé semmit; a tömeg összeszorúlva, mint sáskasereg vetette magát az első zászlóaljakra, melyek azt iszonyú puskatúzzal fogadták.

Oly hatalmas volt e népnek életösztone, hogy a tűzhalált kerülve, az ismételt lövések daczára, melyek a menekülőkből arattak, hanyat-homlok vetették magukat a hadnak edzett s némileg begyakorlott kurucz gyalogságra, mely ingadozni kezdett. De a lovasság trombitái harsogtak, s a ráczokat minden oldalról megtámadták.

Kiket az égő nádas felé nem szoríthattak s ott nem veszték, azokat a lovasság, kevés híján, összekonzolta; a többiek csekély maradványa ez erőteljes, de magát mindig felhasználni engedő népességnek, a török határokig meg sem állt. Míg hullámzott a láng, gyökerig fölemészte a nádasokat s hosszú füstszálya az egész vidéket elborította, addig az ég, mint az északi fény piroslott s veres derűt öntött a csatamezőre, hol testvér fekiült testvér mellett. Az ellenség eltűnt, a halálnak pedig újra bő aratása lön.

A lángok lassankint lejjebb s lejjebb szálltak, a füst elvonult s fönn az égen fényesen és fönsegesen világított a hold.

A kurucz sereg táborát ütött; túl volt egy súlyos napon újra. Nem egynek hiányzott barátja, testvére, talán atyja; mert nem volt ritkaság, atyát, fiút, unokát egy sorban vívni látni. Ilyen a magyar nép a harezok napjaiban.

Hozd elő ég, a szabadság béke napjait! a boldog, a diszes békét! nem a sár nyugalmát, nem a rettenetes némaságát, nem az elszegényedés csüggedt tétlenségét: a békét mely él, mely lehel, mely munkál; a békét, mely sebeket gyógyít, nem sebeket ver; a szeretet békéjét, nem a bosszú ravatallát siri csendével! Hozd el ég! hogy a világ lássa, hogy e népet szeretni is lehet!

*

XX. FEJEZET.

Béke-alkudozások.

Míg ezek történtek, a békealkudozások folytak a nélkül, hogy a csaták megszűntek volna, mert a német vezérek egyáltalában nem törődtek a hadszínetekkel s a szigorú parancsokkal.

Leopold császár békekövetjei által kinyilatkoztatta: hogy diplomáit tudta és akarata ellen szegték meg; békét, bocsánatot ígért azoknak, kik hitték, hogy megbocsátani és igen sokat — rajtok a sor. De hogy mennyi volt ebből igaz, s mennyire lehetett ez ígéreteknek hinni, Rákóczi következő nyilatkozata bizonyítja:

«Áthágott törvények, ártatlan vér kiontása, üldözése a becsületes embereknek pusztá gyanura, kötelességünk kéteszük, győzni vagy meghalni inkább, minthogy az igát utódaink nyakára tétessük. Ki hihetne az ajánlott béke őszinteségében és tartósságában, midőn épen most

szólíttatik fel titkon a fényes porta a német kormány által fegyverre Magyarország ellen! mikor az orgyilkosnak, ki életre tör, jutalom ígértetik! A király azt erősíti, hogy diplomái tudtán kívül s akarata ellen szegték meg s mégis a nyomasztó adóztatások könnyítése valami jövő országgyűlésre halasztatik: ily körülmények közt inkább az önkény s törvénytelen ségek megújítására s súlyosítására számíthatni, mint az eddigi erőszak és önkény megszüntetésére.»

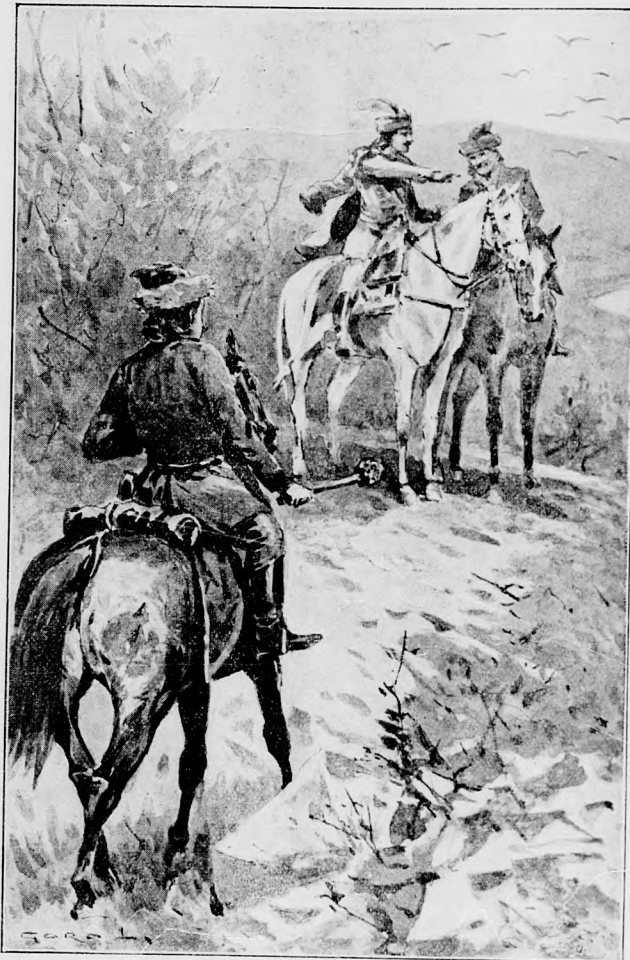
Okolicsányi Pálnak eselszövényei nagyban kezdtek megtermeni átkos gyümölcseiket. Nemcsak a XIV. Lajossal kötendő béke, s a poroszok segélye által megerősült német erőtülzásával igyekezett a félénkeket minden újabb ijedelmekbe hozni, hanem e felett a protestánsokat minden úton-módon rémítette a katolikus hiten lévő Rákóczitól.

Rákóczi példás béketűrőssel megújította a békealkudozásokat s talán lett is volna ezeknek sikere, ha a féktelen Heister, a magyarok elleni dühét és boszúját fékezni tudta volna és bevárja a tanácskozások eredményét, de míg ő a morva széleken növelte a bajt és zavart, addig Forgács Simon és Eszterházy Antal a Lajta, Dráva és Duna közt mindent meghódítottak.

Rákóczi hadi szerencséje annyira növekedett, hogy a király által a Savoyai Eugen tanácsára sürgetett általános fegyverszünet, nem előnyére többé, hanem kárára lett volna a fölkelőknek.

Széchenyi Pál többszöri sürgetéseire, hogy az alkudozások folytattassanak, Rákóczi őszinte nyíltsággal, de erélylyel felelt, kijelentvén, hogy saját neve az oklevelekben megvetőleg mellőztetik s Heister, még magának Széchenyi Pálnak is, a békítő küldöttnek, vagyonát pusztítja. Mondta, hogy ott áll az ügy, hol kétség támad a fölött, ki az uralkodó s kinek akarata határoz?

Ez okozta, hogy a békealkudozások eredményre nem vezethettek, hogy mindenki újra a zászlók-

RÁKÓCZI MEGTETTE RENDELETEIT.

hoz, a szabad ég alá sietett. Erdélyben a magyarok seregének száma folytonosan szaporodott, de Bussi Rabutinban erélyes ellenségre talált, ki, ha minden lépteit nehezítette is, nem volt képes gátot vetni az árnak; minden vesztett előny után a magyar sereg növekedni, nem esökkenni látszott számában. Teleki Mihály, a második e néven s Kassai Pál, több mint 10,000 ember felett rendelkezett már s e hadseregen kívül számtalan apró csapat árasztotta el az országot.

A félénkek s ezek közt a legijedtebb faja az ismert világnak: a szászok, Szebenbe gyűltek, összebujván mint a gyermekek Miklós napján, ha a szent püspök aranyozott vesszejével jő, és ott ősi szokásként protestáltak. Egész Szebenben egy nagy protestáció volt; kit a kapun beeresztettek, első szava lön: *én is protestálok!*

Mindennek ellenmondottak, jónak rossznak; nem hagytak fillérnyi becsületet sem Rákóczin, sem hivein; s a földre vetették magukat, szerelmes buzgósággal kiáltván: ime uram! itt vagyunk, meghajtott térdekkel s könnyes szemekkel leborulva s várva a mit felettünk határozol!

S miután így elmálladt szívvel össze megösszepecsételték a protestáló okleveleket, a szászok a magyar urak karjai közé omoltak s könyeik összelegyedtek. Maga a hős szász gróf sirt mint a gyermek! Nagy pillanat volt ez! Maig büszke minden igaz szász e hősies órájára nemzeti életének. Istenem, minő szépek lehetnek így sirva örömben s az általános össze-vissza ölegetések közben gomolylyá fonakodott karokkal!

Okolicsányi gonosz szelleme volt a színleges alkudozásnak s titkos szakadási szándéknak. Minden szenvedélyt ki tudott aknázni; sivar lelke nem irtózott az úgy is súlyos viszonyok közé vallási egyenetlenségeket is elegyíteni.

A protestánsok hatalmas követelésekkel álltak elő Leopold alatt elkobozott egyházaikért. Okolicsányi magát a római pápát beszötte ármányaiba. Elhitette a császárral, hogy Rákóczi a katolikusok vallási szabadságát még akarja semmisíteni s rábirta a pápát, hogy XIV. Lajost a magyar érdekekbeni semlegességre intse.

Mindez megtörtént s a francia király követe által tudtára adatta Rákóczinak, hogy olynemű törekedésekre, mint az övéi, segédkezet nem nyújthat.

Rákóczinak sikerült az embereket ellenkezőről meggyőzni s oly nagy volt az igazság ereje, hogy a gyanú dacára, melyet Okolicsányi fenyegető nagyságra növelt köztök, megismerték végre

az ármányt s hivebben mint valaha, szövetkeztek Rákóczival.

Vay Ádám s Ottlik Sándor, mindketten Rákóczi buzgó hivei, fedezték fel, hogy nem más, mint Okolicsányi volt koholója az árulási tervnek. Mert ha eddig csak az eredmények látszottak, maga a eselszövő el tudta titkolni magát, sőt Rákóczi legbuzgóbb jóakarói közé akart számíttatni, de még ekkor teljes hitelt nem nyert e fontos vád.

Selmeczen a király részéről megjelentek Széchenyi az érsek, Kohári István, Lamberg Domonkos és a korlátolt eszű, makacs, de ügyetlen eselszövő Seilern Tamás alkorklátnok. Rákóczi Beresényi Miklóst, Mikes Mihályt, Jánoki Zsigmondot s Ráday Pált küldötte oda, mint teljes hatalommal felruházott férfiakat. Megjelentek az angol s hollandi közbenjárók is.

Sehol világosabban ki nem tűnt, mint ezen alkudozások közben, melyeket két heti hadszünet biztosított, hogy a bécsi kormány emberei csak időt akarnak nyerni.

Seilernnek szörszálhasogatásai magának Széchenyinek kimerítették béketűrését.

Eredmény nélkül félbeszakadt a selmeczi gyűlés is, mert Rákóczi, miután Széchenyi hosszas kéréseire beleegyezett a két heti fegyverszünetbe, az utolsó határnap után megindította seregeit s a megbízottak elszéledtek. Csak Széchenyi Pál maradt, főleg az angol és hollandi megbízottak kérésére, Rákóczi mellett.

*

1705 május 8-án I. Leopold császár s Magyarország királya, néhány heti betegeskedés után, 65 éves korában meghalt. Kevés híján félszázadig ült a trónon.

Örökös csaták, sikertelen tanácskozások s véres kivégeztetések közt folyt le a zajos élet; halálát nem kísérték, hanem megelőzték a könnyek, a sirba nem hála, hanem egy jobb jövő kétes reménye követte.

I. József abban a pillanatban lépett a trónra, mely az uralkodó ház szerencsétlenségében a forduló pontot képezte. Tudjuk, hogy ő még atyja életében nem idegenkedett attól, hogy Rákóczival titkos egyezsége lépjen Magyarország függetlensége iránt, hogy azt mint a többi örökös tartományoktól külön vált országot, még atyja életében, mint magyar király átvegye.

Ez mindenesetre rokonszenvet keltett az új uralkodó iránt. Ha később a jó indulat esökkent,

oka az: hogy a király, felhatalmazottjai által elszédítette, nem volt tiszta szándékkal a hitében s bizodalomban annyiszor s oly keservesen csalatkozott nemzetnek, teljes félreérthetetlen biztosítékot adni.

Hogy Rákóczi saját egyéni előnyére keveset, vagy semmit, de a haza függetlenségeért mindent tett, ezt egész élete, saját emléklapjai s a történelem tanúsítják. Soha becsületes békétől nem vonakodott.

*

Augusztus hónapjában, ugyanez évben Rákóczi országgyűlést hirdetett, ősi szokás szerint, a Rákos mezejére, fel akarta költeni a nemzet kebelében régi magasztos emlékeit. De később a gyűlés helyét megváltoztatta s Szécsénybe, Nógrádmegyében tette át, hol a király küldöttei közelebb érthették azt.

Még eddig sem I. József, sem Rákóczi fel nem hagytak a kibékülhetési reménységgel, ez okon a kalocsai érsek még mindig a herceg kíséretében maradt.

Rákóczi nem akart mint vezér és főnök, hanem mint magyar nemes résztvenni a szabad tanácskozásokban, de Beresényi honfiai szellemét aligha jobban nem ismervén, arra igyekezett őt bírni, hogy parancsolólag lépjen föl s a tanácskozásoknak maga adjon irányt.

Magyarország minden megyéje, *őt híján*, hol ideiglenesen német sereg volt, s minden királyi város képviseltették magukat e nevezetes, nagy következményű gyűlésben.

Ezen a gyűlésen választották meg Rákóczi Ferenczet egy akarattal Magyarország fejedelmévé s a szövetség főnökévé.

A közlekedés, mely őt e több mint királyi hatalommal járó méltóságra emelte s a 25 tanácsos neve, kiket melléje rendelték, elvitathatlanul tanúsítják a feltétlen bizodalmat, melyet a nemzet a 29 éves Rákóczi Ferenc esze, jelleme s erélye iránt érzett.

Rákóczi ünnepélyesen, az oltár előtt esküdött meg az evangéliomra: hogy a szövetséget Magyarország törvényei s nemzeti szabadsága megőrzésére, mint saját életét fogja megvédeni; soha e szövetség ellen nem szól, vagy cselekszik; hogy annak megszilárdítására külföldi szövetségeket is szerez, s a szabadság ügyét soha el nem hagyja; végre, hogy a nemzetnek alkotmányos és vallási jogait sértetlenül megtartja.

Az eskü után, melyet a tisztos öreg Telekesi egri püspök mondott el előtte, az ország nagyjai

leirhatlan lelkesedéssel paizsra ültették Rákóczit, s szünni nem akaró éljenzések s ágyúk durrogásai közt magasra emelték.

Rákóczi után az egyházi s világi rendek letették hűségkijöket, s az ezekről szóló oklevelet mindenki *személyesen s egyenkint* aláírta. Három példányban állították ki. Egyiket Rákóczinak adták át, a másikat a lengyel primásnak, a harmadikat végre a hannoverai választó fejedelmek küldötték el.

A kincstár kezelésére egy elnököt s tizennégy tanácsost választottak.

A többi nevezetes végzések közt nem szabad felednünk e gyűlés azon határozatát, hogy a magyarhoni jezsuiták el legyenek az osztrák jezsuitáktól választva s külön provinciát képezzenek.

Thököli Imre maga s kivüle mindazoknak gyermekei, vagy utódai, kiket Eperjesen s annyi más helyeken lemészároltak, elkobzott jószágaitat visszakapják.

Rákóczinak nem csekély bajjal, de végre sikerült a vallási egyenetlenségeket is megszüntetni.

Így fejezték be e nevezetes, végzetszerű gyűlést, melyben a nemzet egész méltóságában lépett föl s a tanácskozások illő komolysággal, bár élénken s hévvel folytak.

A szécsényi gyűlés után Nagy-Szombatban újra megkezdették a békealkudozásokat. Október 30-án egy pénteki napon ültek össze.

Míg ott a tanácskozások a magyarok részéről férfias erélyvel s óvatossággal, a császári megbizottak általegyrészt kétszínű odaengedéssel, másrészt szörszálhasogató aprólékoskodással folytak, addig a császári seregek Erdélybe törtek be.

Herbeville Nagy-Várad alatt táborozott. Mihelyt Rákóczi megtudta, hogy onnan Erdélybe szándékozik, azonnal oda hagyta a szécsényi gyűlést s maga jól begyakorlott sereggel megelőzte a német tábornokot.

Egrespataknál ütötte fel táborát. Karika és Zsibó felé megerősítette és elsánczoltatta az utakat.

Rákóczi, kémjei által, napról-napra megtudta Herbeville közelítését s állomásait, mint szintén, hogy Karika felől jobbra Zsibótól akar Erdélybe törni.

A zsbói lelkész, ki titkon a német vezérek kémje volt, hírül adta Herbevilennek, hogy Karika felől az erődítések szilárdak, de Zsibó felől még ninesen minden készen, ha tehát siet, oda érhet, mielőtt a sánczolásokat bevégeznék, a siker biztos

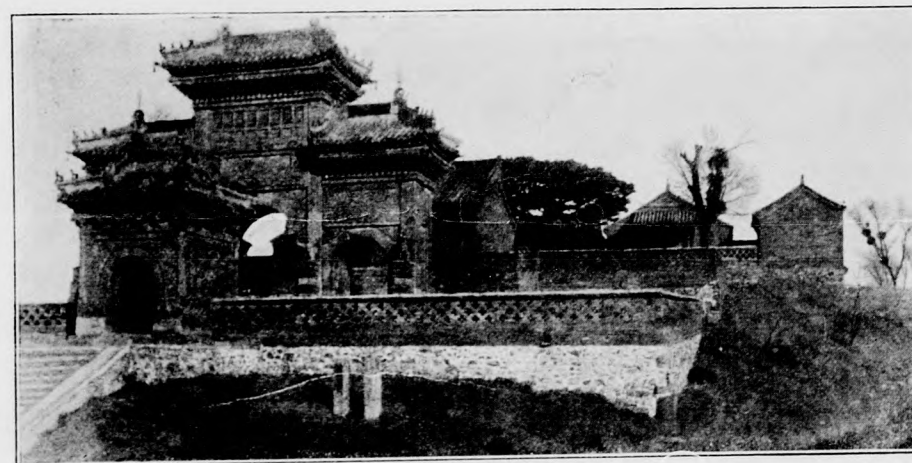
A lelkész maga vitte el éjnekidején a hirta német táborba. Herbeville azonnal balra fordult és siető menetekben Zsibó felől Rákóczi sánczaira ütött.

Wesselényi István zsbói udvarában élt ekkor, a nélkül, hogy a mozgalmakban tettelegesen részt venne, de Rákóczinak nagy tisztelője volt.

Épen ebédnél ült Rákóczival, Csákyval s néhány tiszttel a szurdoki sziklás ormon, mikor nyargalva jött a hírnök azzal a tudósítással, hogy Herbeville a zsbói sánczok előtt áll.

Azonnal felugrottak mindnyájan s a szikla alatt készenálló lovaikra felkapván, Zsibó felé nyargaltak.

A herceg, hogy az ellenség állását jobban áttekinthesse, felsietett kíséretével a gula alakú hegyre, szemközt Zsibóval, melyet azóta *Rákóczi-hegynek* neveznek.

ÖRL-THAI-CZ' KOLOSTOR FŐKAPUJA, MUKDEN MELLETTI. — Eredeti fénykép.

Míg parancsára a hadsereg sietve kanyarodott Zsibó felé, addig Herbeville a Szamos bal partját foglalta el jobb szárnyával; a közép osztály s bal szárny az erdőségekben voltak elrejtve.

Rákóczi megtette a rendeléseket; jobb szárnyát seregének Forgács Simon vezénylette; Herbeville hirtelen megtámadta őt s a félig kész sánczokon s erősítéseken áttörvén, az ország határiba lépett.

(Folytatása következik.)

A sárkányok országából.

Cholnoky Jenő könyvéből.

6

A mandsu császárok trónra lépésével valóságilag kiürült az ország. A rengeteg birodalomba elosztották a hódító népet katonáknak, katonai hivatalnokoknak stb., a császárok azonban megengedték a khinaiak betelepülését a lakatlanná

lett, de amúgy is gyéren lakott területekre s úgy látszik, ezzel vége szakadt a mozgalmas történelemnek, a szívós, kiirthatlan khinai faj, mindent elnyomó kulturájával végleg megpecsételte az ország néprajzi jellemét. A mi a sok különféle népségből még nyomokban megmaradt a nehezen hozzá férhető völgyekben, az is el fog tűnni, fel fog olvadni a khinai népben, a mely különösen most óriási mértékben tódul a gyéren lakott, dúsan termő területekre.

Eltűnnek lassan a mandsuk is az országban szanaszét szórva, felolvadnak a khinai népben s ha sikerülne őket kiverni az országból, nem találnák meg többé hazájukat, eltűnt az örök.

A mandsu dinasztia uralkodói sokáig tekintet-

ték Mukdent igazi hazájuknak. A város közepén ott áll a fényes császári palota, de a mai uralkodók már nem keresik fel őseik legfényesebb dicsőségeinek színhelyét: a palota omladozik, 40 éve már, hogy nem látott császárt. Csak temetkezni járnak vissza igazi hazájukba; Mukden mellett van a mai dinasztia pompás temetkező helye, a mit meg is látogattam.

A város ma elég élénk forgalmú, de nem túl-ságos sűrűn lakott. Hatalmas, erős és magas téglafalak kerítik be a belső várost szabályos négyszög alakban. Minden oldalán 2—2 kapu van s a szemben levő kapukat széles, egyenes utak kötik össze, a melyek így a várost kilencz kisebb négyszögre vágják s ezek közül a középsőt foglalja el a császári palota, a mit azonban fényre és pompára nézve össze sem lehet hasonlítani a pekingivel. A város tiszta, rendes, szép

utezái fényes üzletekkel vannak tele, de monumentális épületet, műemléket, a milyen Pekingben annyi van, nem igen láthatunk. A szabályos négyszög alakú belső városon kívül van a külső, nagy terjedelmű külváros, a mit szintén nagy négyszög alakban alacsony vert fal kerít be. — Nem hiszem, hogy az egész város lakosainak a száma jóval felülmúlja a 100,000-et.

A külső város déli részében, az egyik belvárosi kapu közelében áll a lazaristák nagy missziótelepe. A nagy Kang-hsi császár adott nekik helyet itt; bőkezűen adta: van iskolájuk, árvaházuk, női zárdájuk, kórházuk, kényelmes lakásuk. Szép templomukat képünkön lehet látni. Úgy látszik, hogy némi sikerrel működnek, mert állításuk szerint a Liau-ho széles síkságán mintegy 30,000 keresztény khinai él. Egyszersmind püspöki székhely is Mukden s ezért ebben a tekintetben is középpontja a vidéknek.

Legérdekesebb látni való Mukden vidékén a császárok temetkező helye. Nem messze van a várostól északnyugatra, jó kis dülő út visz hozzá síma termékeny alföldön, a mit azonban a Hun-ho árvice néha el szokott önteni.

Vörösre festett téglafal ciprus-erdőt kerít be, a melyben mesterséges dombok alatt pihennek a hatalmas uralkodók. A sarkert főkapuja gyönyörű fehér márvány-épület, remek szép, gondosan készült díszítvényekkel. A kerítésfal másik két oldalán egy-egy mellékkapun lehet bejutni. Nem tudom, nem ezek-e a legszebb építmények, a miket Khinában láttam. Hófehér márványból faragott boltozatai tele vannak miniatűr-művi faragványokkal, fényes zöld majolika tetejét gyönyörű arany és vörös majolika konzolok tartják, a legtisztább khinai stílus szabályai szerint. Különösen gyönyörű az a majolika bordűr, a mely a párkányzat és a boltozat között húzódik végig. A kapubejáró jobb- és baloldalán két majolika dombormű van a falba illesztve: egymással küzdő sárkányokat ábrázolnak, de ezek mintái lehetnek az allegorikus faldíszítvényeknek.

S ezt a gyönyörű kaput ősrégi mandsu cédrusok árnyalják be, örökzöld lombjaik titokzatosan zúgnak a metsző hideg szélben s az őserdők illatával együtt földidéztek azoknak felejthetetlen kedves emlékeit is. Ott messze az őserdőkben a gyökerei, itt a virágai vannak temetve a fényes multú mandsu nemzetségnek.

Benn a sarkert udvarán ünnepélyes csend honol. A téli nap sáppadt fénye meg aranyozza a

zúgó ezédrus sir fölé hajló, haragoszöld lombjait. Kitűnő jó karban tartott, gyönyörű épületek őrzik a hatalmas, mesterséges sírdombok bejáráját. Sajnos, csak egy pillantást vehettem a tündéri pompával környezett sarkert udvarára, nem lehetett a templomokhoz jutnom, épen előttem ment be egy magasrangú mandarin teljes kísérettel s miután a sarkertbe való belépés idegeneknek szigorúan tilos, csakis akkor «lehet» bemenni, a mikor látogatója nincs a sarkertnek, mert ilyenkor a kapuőrök néhány darab ezüstért szívesen megmutogatnak mindent.

Oh! ha a nagy ősök, Kang-hsi és Kien-lung kikelnének sírjukból, mint vernék le trónjáról az elfajult nemzedéket, a mely egy fondorkodó vénasszony szeszélyei szerint gyáván és kicsinyesen kormányoz. Ha a nagy császár ismét kezébe vehetné a kormánypálcát, felrázná tétlenségéből népének millióit s jaj volna akkor a pénzsóvár betolakodóknak! Fölvehetné a keztyűt fél Európával, ha nem az egészszel szemben s a világ urává tenné a legnagyobb és legrégebb birodalmat.

De hát azok örüljenek, hogy pihenhetnek. Új vér kell a trónra, új erő, a mely vasakarattal újítja fel az avult intézményeket s megrázva sarkaiban a világot: a békeszerető népek millióinak ólomsúlyával pecsételje meg ez örök béke megvalósulását.

*

Mukden népe, barátságosan, illedelmesen viselte magát velem szemben. A legkellemesebb emlékek fűztek volna a szép városhoz — ha az utolsó perczen egy pokol nem nyílt volna meg előttem.

A mikor a városból elindultam, a délnyugati kapuk egyike mellett a szegényház előtt mentünk el. Igenis, ilyen is van Khinában! Nagy udvaron adnak enni a város koldús-népének. Mindegyik kap egy edény eledelt, a mit nem tudtam kivenni, hogy micsoda, de hús is volt benne. Az udvaron hosszú egyszerű padok nyúlnak végig, de az ülőhelyeket fakorlátok választják el egymástól, az evő- és ivó-edény erősen oda van láncsolva a korlát oszlopaihoz. Bizonyára nem értettem volna ezt az óvintézkedést, ha nem láttam volna épen kicsődülni a koldúsokat. Nincs az a félörült modern festő, a ki le tudta volna festeni ezt a rémlátványt: megbénult volna esetje az irtózatától. Az alakok némelyike a csikorgó hideg daczára is majdnem teljesen meztelen, testét csak szenny és fekélyek fedik. A másik nyomo-

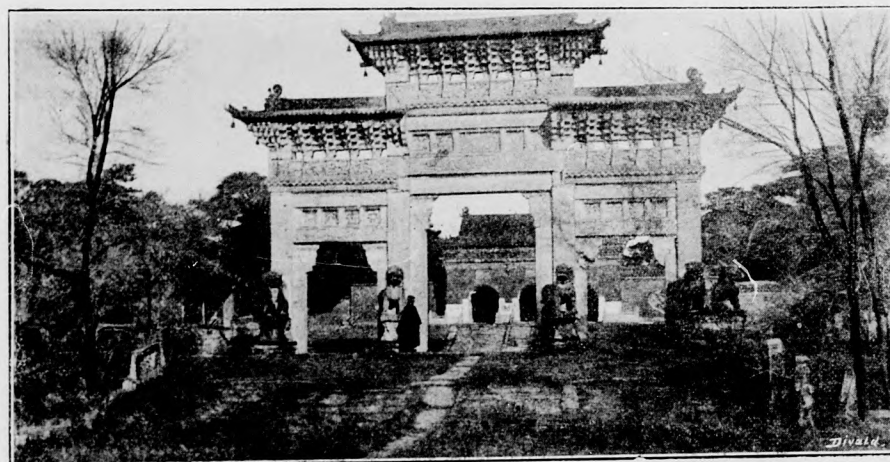
rék, alig vonszolja csonka tetemét, vakok, süketek, örültek és borzalmasan felpuffadt hülyék vezetnek alakokat, a melyekről nem hinnéd, hogy emberek, csak vonagló csonkok, idétlen, alakatlan tömegek.

Alig hogy kiözönlött ez az alvilági had a kapun, néhányan azonnal összemaradtak, csak valami felügyelő féle fiatalember bambuszpálcájára állította helyre a rendet. Szolgám ijedten kiáltott át a hátulsó kocsiából, hogy le ne dobjak nekik valami alamizsnát, mert akkor megrohannak és az kellemetlenebb lesz, mintha ugyanannyi ellenséges indulatú csöcselék rohanna meg. Tudtam már, hogy miért vannak az ülőhelyek korlátokkal elválasztva! Összemaradnának ezek a minden

A szegényházból kiözönlő koldúsok infernális látványa sokáig kísértett utazásom további napjain s kísért még ma is álmaimban, a mikor meg-megjelennek ezek az átoműző rémek, ezek az embernek gúnyolt szörnyetegek: a mukdeni koldúsok.

Még mikor a város utolsó házai elmaradoztak, akkor is vissza-vissza tekintettem, mindig úgy képzelve, hogy támolygó léptekkel, hörögve, edényét rázva fut utánam valamelyik szörnyalak.

Oh! de jó volt künn a mezőkön, a hol tiszta levegőt, derült kék eget lehet látni: az országút mellett galambok lepték el a tarlót, mind ép, mind egészséges; az állatok közül elhull, a melyik nyomorékká lett, míg az ember arra van

A MUKDENI CSÁZÁRSIROK FŐKAPUJA. — Eredeti fénykép.

emberiességükből kivetkőzött fél vadállatok az ételmaradék felett.

Sajnos! Igen sok közülök nem szerencsétlenség, hanem a khinai büntetésmódok némelyikének az áldozatai. Különösen itt Mandsuországbán kell az erőszakos büntettek ellen statáriálsan fellépni, s a büntetések legbrutálisabb módjait alkalmazni. Az egyik mandarin bemondása szerint évenként mintegy 600 embert fejeznek le Mukdenben: s a lefejezettek legnagyobb része San-tungból való. A khinai nép óriási mértékben özönlik be ide a gyéren lakott mandsu földre, s persze ebben a jött-ment gyülekezés népi szintén kiveszi a maga oroszlanrészét. Szerencsevadászok, elzüllött egzisztenciák, rossz hírűk elől futamodó kalandorok özönlenek az ígért földjének tekintett országba s a gaztettek és bűnök mindennaposak köztük.

kárhóztatva, hogy a legundorítóbb szörnyeteggé csonkulva is tovább vonszolja életét. (Vége.)

CZIRJÉK ÚRFLI.

Homályos emlékek, hézagosak és néha egymásnak ellenmondók, bukkannak fel a multból. Össze kell előbb rakogatnom, hogy sorba vehessem, számot adjak róluk. Nehéz letépnem a gyermek-képzelet tarka köntösét azokról a mesébe illő alakokról, mert esodálatos varázslat fogja körül őket: úgy vélem, ha nem óva nyulok feléjük, szertefoszlanak csalóka ködképek gyanánt és nincs emberi hatalom, mely újra alkothatná.

*

Fekete magyar ruhában járt mindig, nem abasztoztóból készült az a ruha, mint az András bá-

tyámé, hanem úri posztóból, nem ütközött annak a szőre, sima volt, mint a plébános úr tenyere, kibe sátoros ünnepnapokon parolát szoktam ütni, hogy a másik oldalán megcsókoljam. Szívesen tettem én ezt, mert minden ünnepi kézsók két krajczárt jelentett.

Isten áldja meg azokat a plébánosokat, a kik két krajczárjával fizetik a szegény gyermekek kézsókját!...

Czirjék úrfinak nem volt olyan formás, fehér keze, mint a plébános úrnak. Hanem a tekintete sokkal szelidebb vala, jóságosabb az arcza, csöndesebb a hangja, alázatosabban meghajlott a dereka.

Mikor én öt vasárnap délelőttökint láttam az oltár előtt gyertyát gyújtogatni azzal az emberi mélységes alázattal, melyre Isten előtt szükségünk vagyunk; mikor kigyuladtak az égő hegyű pálcájának érintésére mind — mind a milli-gyertyák és ragyogott az aranyfestésű oltár: mindig azt hittem, hogy Czirjék úrfi majd a mennyországban is azokat a csillag-gyertyákat fogja gyújtogatni, melyek az úristen trónusa körül csillognak-villognak. Ha a templom nagy harangja végig bongott-zsongott a falun, s a szent hangok beszóltak a mi kis házikónkba is, hiába tartóztatott édes anyám, hogy kösse meg a nyakravalómat.

— Nem lehet lelkem édes anyám, nem lehet, hívogat Czirjék úrfi!

Futottam lélekszakadva, hogy lássam, miképen beszélgeti a hosszú kötelek által azokat az ércszájakat.

Mások kipirultak, a földig zsugorogtak, lábaikkal a deszkapadlónak terpeszkedtek, megnyögtek és megizzadtak, míg a falu népét beharangozták a templomba, ő pedig olyan szép esendesen és alázatosan húzta — mégis olyan bámulatos szépen szólottak a harangok. Nyilván ösmerték már Czirjék úrfit.

Egyszer rimánkodva kértem:

— Engedje meg Czirjék úrfi, hogy harangozzak egyszer.

Megsimogatta az arczomat, hajtogatta a fejét:

— Kicsi vagy még gyermekem!

— A legkisebb harangot...

Az volt a lélek-harang. Mikor azt Czirjék úrfi a félkezével megsíránoztatta, akkor odahaza édes anyám rendesen letérdelt velem a padlólan hideg ház földjére és imádkoztunk egy Miatyánkot a megholtak lelki üdvösségeért.

— Ezt a kicsi harangot, fiam, nem szívesen

húzom meg, nagyon szomorúan szól az; s a kinek szól, nem hallja meg.

— Annak van a legszebb hangja. Igaz-e Czirjék úrfi, hogy ezüsből van a nyelve, úgy beszél Péter Laji.

— Nines bizony az ezüsből gyermekem; de azért megteszi a szolgálatot.

— Ha én egyszer nagy legény leszek, Czirjék úrfi, akkor kegyelmed helyett egész nap harangozok, kegyelmed akkor ilhet odahaza.

— Jó lesz, fiam, jó lesz...

*

Arra az iczi-piezi szobácskára is jól emlékezem, a hol Czirjék úrfi lakott. Jártam benne elégszer, mert édes anyám küldött, hogy hordjak vizet naponta az úrfinak, legyen én az ő hűséges inas-kája, úgy sincsen szegénynek ezen a kerek földön senkije, de senkije.

Pedig volt neki apja is, anyja is, sok testvére, a kik szép házban laktak, úri módban éltek, — valamikor régen — régen.

Édes anyám sem tud már arra visszaemlékezni, hát én hogy tudhatnék!

Nincs a faluban senki, a kinek elmondta volna Czirjék úrfi, hogy ő miféle familiából való, sem dicsekedés nem bántotta, sem szánakozásra nem volt szüksége.

Soha én bölcsőbb embert nem ismertem nála. Most, ha visszagondolok, nagy bolondnak mondom, mert helyén van-e annak az esze, a ki megcsináltatja előre koporsóját, megfesteti azt feketére, pingáltat az oldalára egy fehér esont-halálfejet, aztán felállítatja szobácskájában épen az ágya mellé?...

Tizenkét szál viaszgyertyát tartogat a láda-fiában, szépen összehajtogatva őrzi a szemfödőjét, azt a kicsiny forgácsvankost is készen tartja, melyre majd reáfektetik a jó emberek az ő fejét. Meg van minden a koporsó-szögekig. Azt mondják, hogy tizenkét esztendeje annak, hogy előkészült egészen a halálra. Nem mondható sem koldusnak, sem úrnak, nem ártott sem erősnek sem gyengének; hol miben lehetett, segített mindenkin. Mégis volt valaki, a kinek adósa volt utolsó perczéig: egy igénytelen, mezítlábas fiúcska vala az, a ki hordott neki vizet, vitt neki egy-egy frissen sült cipőcskát, néha titokban kisépergette a szobácskáját is.

Nekem adósom volt egy igérettel.

Ha majd erős leszek, nagy leszek, megengedi, hogy helyette meghúzzam a harangokat...

*

Esős októberi délután volt, míg hazulról elszaladtam Czirjék úrfihoz, még a lelkem is átfázott. Vaczogtak a fogaim, úgy állítottam be.

— Ejnye... ejnye, gyermek, hát te miért jöttél el ebben a pogány időben?

— Hát... csak.

— Nagy jóval vagy irántam.

— Meséljen valamit úrfi, attól fölenged a hideg. Szeretem a mesét nagyon.

— Miről meséljek, fiam?

— Erről a fekete ládáról, a kit máshol mások koporsónak mondanak. Úgy-e, hogy ez nem koporsó?

— Nem, ez az én kíséző társam a földi életben.

— Kiséző társa? Aztán hova kísérné?

— A hova engem senki sem kísérlhet, fiam, azok közül senki sem, a kik most tudják, hogy élek, mert látnak; ha nem látnak többé, akkor annyit tudnak egy-két napig, hogy voltam...

— Nem értem, Czirjék úrfi!

— Gyermek, gyermek, hogy is érthetnél te meg?

— Akkor nem mese.

— Nem mese. Míg én sirni tudtam és örvedeni úgy, a mint te tudsz, addig sok mesét mondtam, de lásd, mind elfelejtettem én a meséket... Csak egyet tudok, az pedig nem mese, hanem édes valóság: oda fenn, fiaskám, túl a felhőkön, aranyos-gyémántos trónusán ül a jóságos Isten, kormányozza a világot; szereti a jót, sajnálja a rosszat; jutalmaz és büntet, lát és hall mindent. Neki akarom szolgálni én, míg az embereknek szolgáltam. Jól szolgáltam-e? Tőle tudom meg.

— Mikor, Czirjék úrfi?

Reám nézett hosszan, szelid jósággal és nem felelt.

Tekintete, mely rajtam pihent, átsiklott arra a fekete ládára, mely ágya mellett állott, s mintha az ő nézése aransugárral vonta volna be, úgy tűnt fel nekem.

Bizony... bizony még a koporsó sem oly borzalmas, ha az ember szeme hozzá szokott.

— Ezt a könyvet neked ajándékozom, fiam. Vidd haza, édes anyád tegye el az almárium fiókjába s ha majd az iskolában megtanulsz betűket olvasni, olvasd el. Olyan történetet olvasol belőle, mely a világ minden meséjénél többet ér. Olvasd el gyakran!

Fekete bőrbe kötött, tizenhatodréti könyvecske volt, az első könyv, mely kezembe került azon a nagy imádságos könyvön kívül, melyből édes anyám vasárnap délutánokon a gyermek Jézusról olvasott édes-szép történeteket.

Forgattam azóta egynéhány könyvet; olvastam azóta egynéhány betűt; hanem azt a könyvet, melyet magaménak mondhaték, nem felejttem el soha.

Hogy benépesítette gyermekhitem, gyermekképzeletem egy ragyogó szép világ ezer meg ezer alakjával.

A mesék aranyos kódét nem tépte meg a való tolvaj-keze. Azt hittem, ha majd világosságot önt elmémbe a jó Isten és kinyilatkoztatja a betűk titkát: akkor oda nem adom ezt a kicsiny könyvet a világ minden kincséért. Vajjon nem köszönhetem-e felerészben Czirjék úrfinak azt, hogy oly csodálatos gyorsasággal iskola és tanító nélkül adtam sorjába nevet a betűknek, hüvelyeztem ki értelmét a szavaknak?

*

Könyvem volt, de még nem harangoztam egyszer sem.

— Meddig marad adósom, Czirjék úrfi? Eljött a fizetés órája.

Édes anyámék künn voltak a mezőn, sürgős dolog ideje lévén; nemesak a gazdák, hanem a plébános úr is utána néztek a mezei munkának. Házörzöül maradt a beteg, a gyermek és a kutya.

Szívemre kötötték volt, hogy gyakrabban nézzenek utána Czirjék úrfinak, mert a beteg embernek jól esik, ha embert láthat, még ha az az ember egy esőppnyi fiúcska is. Mikor délután harmadszor néztem be a kis szobába, már nem találtam az ágyban Czirjék úrfit.

Fel volt öltözve a vasárnapi ruhájában, igazgatótt valamit a fekete ládában.

— Parancsol valamit, Czirjék úrfi?

— Igazítok valamit, fiaskám, magam igazítom meg. Aztán mindent kiteszek szépen az asztalra. Mondd meg édes anyádnak, ha haza jó, hogy Czirjék úrfi mindent kitett az asztalára. Ne feledd el. Várj csak, tedd le a korsót, van még benne víz, ne fáradj a csorgóig. Itt van ez a nagy kulcs, fogd meg ügyesen, ez a templom kapujának a kulcsa; ez a kisebb a torony ajtajáé. Ha nem éred fel, tégy köveket egymásra, arra háj fel, nyisd ki. Könnyen jár, nem lesz nehéz munkád...

— Hát aztán... hát aztán?... lelkendeztem én telve gyönyörrel.

— Jobbra lóg a legvékonyabb kötél, fiaskám, azt fogd meg és húzd egyszer erősebben, kétszer gyöngöbben... így ni...

Mutatta nekem, s mondta, hogy csináljam utána. Én pedig felgyűrtem az ingem ujját és ki-

pirult arczal mutattam, úgy a mint tőle már sokszor, nagyon sokszor láttam.

— Így . . . így!

— Mennyi ideig húzzam, Czirjék úrfi?

— Addig, a míg elfáradsz, fiam.

— Jaj, akkor estig húzom, mert én abban nem fáradok el soha.

— Sok lesz annyi.

— Hát addig, a míg százat számítok?

— Jól van.

— Visszajőjtek azután ide?

— Nem kell visszajönnöd. Zárd be az ajtókat, add be a kulcsot a kántor úrhoz . . . Mondd meg, Czirjék bácsi küldi . . . Jer közelébb!

Abban az én mértéktelen örömben nem látam homlokán a halálverejtéket, szemében a búcsuzó életet; csak hideg kezének érintése borzongatott meg.

*

Úgy megijedtek a mezőn a dolgozók, mikor meghallották a halálharang éles, fájdalmas hangját. Meg kellett hallania mindenkinek, mert én abban a pillanatban nem gondoltam arra, hogy halálharangot húzok, csak azt tudtam, hogy Czirjék úrfi a világon a legjobb ember, megengedte, hogy addig húzzam a legkisebb harangot, míg százig számolok . . .

Istenem! de mikor én nem tudtam egyszerre számolni is, meg harangozni is! Húztam, húztam, hogy a szívem csak úgy dobogott belé! Haj, milyen ünnepnap vala az nekem! Talán a sirás is örömét leli abban, ha a gödröt szép egyenletesre igazgatja.

*

Czirjék úrfinak nem kellett több vizet hordanom a zöld-mázás korsóban.

Mikor eltemették, hívtak a nagyobb fiúk, hogy menjek fel a toronyba, ott fogunk harangozni.

Hátha nekem adták volna a tornyot harangostul, elmentem volna-e?

*

És a könyv?

Egy gazdag fiú története volt, kit elloptak kóbor kötélánczosok, csepürágók, hazulról; győ-törték, kintózták, istentelenné akarták tenni, de hiába . . . Változatos bonyodalmak után egy faluba kerül, hol mint jámbor sekrestyés megnyugszik az úr rendelésében . . . Gyarló történet, holmi szentimentális német eredetű szerencsétlen fordítása, mégis kedves nekem, mert eszembe juttatja az elméjében talán gyöngye, de hitében erős Czirjék úrfit.

Gaal Mózes.

IPOLY PARTJÁN.

Hallgatózom, mintha valaki járna a fűzfabokrok között . . . Megszűnt a zaj. Talán észrevett. De meg újra ismétlődik, recseg a vékony ág, koppan is valami; esörög még mindig. Beljebb nézek a bokrok közé; széthajtom az ágakat . . . huss, mint az elcsapott rög szökken ki egy madár, megy mint a villám, kacskaringósokat bukkan a levegőben, aztán bele vágja magát jó messze a rétbé, föl se bukkan . . .

Most már esend van az Ipoly partján. Körül nézek. Sugárban furdik minden; a széles rétet hegyek övezik körül, egy-egy kopasz már a nagy vénség miatt. A hol öblöt nyitnak a lejtős oldalú hegyek, ezüstös levelű topolyák között rejtekezik a kis falú, csak a tornya keresztjét látom, meg a felszálló füstkígyókat.

A víz mentén lefelé messze láthatok a puha pázsitos rétvölgyön, le egészen a kanyarulatig, a hol sugár jegenyefák állanak két sorban. Az ég szélén fehér bárány felhők vannak . . . Jöjjetek, jöjjetek ide legelni angyal örzötté felhő barikák az Ipoly bársonyos rétéjére!

Magam is leheveredem a selymes fűbe, olyan jó itt, mintha ezer puha kar ölelne, simogatna. Arezomba csapódik a virágillatos szél fuvalma, végig czirógatja, susog hozzá valami bohókás mesét, meg dalol. Régi a dal, de kedves. Még csak ő dalol, a kis szellő, a lelketem álomba ringatja.

Most már úgy hallom, mintha ezer meg ezer ajakról hangzanék a dal, mintha minden virágkehelyben egy dalos zengene . . . Velők dalolok én is, olyan édes a dal, színt a lelketemig zsong. Lehunyom a szemem, mintha aludnám, pedig látom, hogy az ég fehér báránycái hogyan szöknek le a pázsitos rétre, ide hozzám. Közéjük megyek, czirógatom fehér gyapjukat, nem félnek, oly szelidek, . . . olyan jó így, . . . mintha álmodnám . . .

Zim-züm, hallom közel a fűben. Ott valami kis bogár énekel. Czini-czini, kontrázik a másik, harmadik. Közel, távol mindenütt ének, jókedv van. Nyórisz-nyórisz, nyisszara-nyissz-nyissz, zajoskodnak a szöcskék, nem valami kellemes a daluk, csak olyan nyiszaráló, recsegő hangot ad a muzsikáló szerszámuk, de ők is a fűvilág zenészei! Ugyancsak élesen szólnak a tücskök is, pütypürüty . . . püty-pürüty, hangzik kórusban. Pri-pri, szól a komoly felelet, de rá aprózza valami hamis kis tücsök, pity-pity-pityipirii-i. Ez már aztán ugyancsak harsog, szinte metszi a levegőt.

Jaj-jaj, kiabál valaki a rét közepéből. Oda nézek, honnan a sűrű jajongó kiáltás jön. Egy esomó bibicz szálós ott föl-le egymás ellen, mintha verekednének, pedig csak játszanak a sás közé rejtett fészkeik felett. Szi-szi, hallatszik másfelől a fűzfa-bokorból és mint valami vészsip hangja süvölt le a levegőből a nyulverő kánya éles kiáltása; lágy hangon szól amott a zsembék körül nőtt sűrű fűben: pittypalatty — — pittypalatty. Az erdő öreges hangon rá trurú-trúz, de aztán fiatalos pajzán gerlekeczagással kontráz ő is a rét ezerhangú dalába.

Régi már ez a dal, így hallottam, mint szaladozó gyermek is, mikor erre jártam a jó öreg Ipoly partján tarka lepkék után, vagy bibicz fészkeket fosztogató szándékkal. Így hallottam én ezt akkor is, pedig öreg ideje van annak. S most, hogy újra hallom a dalt, megújul lelkemben azon áldott idők emléke, szárnyat kap a lelketem s örömtől esordultig telt szívvel járok ezen a dalos réten . . .

Milyen zsongás van itt, onnan száll ki a virágok kelyhéből, hol apró méhek ássák fáradatlanul a drága virágport. Mindenik tele van bibe porral s a lábán kétfelül viszi a gazdag terhet; az egyiké sárga, a másiké, mint a hősziánk fehér, amazé, mint a véresöpp, olyan piros.

Züm . . . zum, röpülnek nehezen egy helyről a másikkra, aztán szállnak el messze a kis falu felé, hol már száz kéz várja megérkeztöket. Az újonnan jöttek könnyen röpülve, fűgén járnak meg a virágkelyhek poros mélyeit. Mintha egymás ellen azon fáradszának, hogy ki hamarabb tesz szert egy térésnyi terhekre.

A méhsereg lágy zümmögésébe belebele szól az elcsapó nagy darazsak erős zugása, — mintha esengő kis harangok közt megszólal az öreg harang öblös szava!

A sürgő népség bibe porral szórja be a esendes levegőt, olyan fátyolszerű takarót fon aztán a nap sugaraival belőle s ezen át látszik a rét tarka virágszönyege.

Amott a rét legerősebben zúgója, a malom. Fűzfák lombja közé rejtőzött el, csak egy csipet fehér kémény látszik belőle. Mint valami óriás darázs, úgy zúg. Sokat jártam ott, sokat elnéztem a vizet zúzó nagy kerekeket, kik örökösön küzdenek a beléjük kapaszkodó, nekik zúduló hajlós vízhullámokkal. Ők az erősebbek, legyűrrik a víz ezer karját, porrá törrik, felhányják a levegőbe. Ebbe a hulló víz-porba sző aztán az ezermester nap szép szívárványhidat egyik partról a má-

sikkra, melyen embernek nem látszó, vízbe csalogató sellők járnak, kik odaviszik a rájuk hallgatókat, hol legfehérebb a zugó hab, legsodrósabb az ár . . .

A malom fehér kéményéből füst száll ki, mely ott kószál a gazdag lombú vén fűzfák között. Ő, ez a füst könyet esal a szemembe, mint régen, mikor az öblös búbos alatt malomkalács-sütő tűz mellett ültem s felém-felém szállott a rözse keserű füstje.

Világ-nagy dolgokat mondott el ott az öreg molnár . . . tiki-taki, tiki-taki szólott a garat, míg az aranyos szavak egymásután pörögtek szépen; az aranyos szavak, melyek csodás alakokkal varázsolták tele a tágas malom homályos szögleteit.

Lassan megindulok a malom felé, szemben a víz folyásával. Megismerem a régi játszóhelyeket. Itt van a kis homokos, hol istentehénke bogárkákat futtattunk. Emlékezem jól, itt volt a csigabigák háza körülkerítve homokba szurkált apró galyacskákkal.

Mintha a bokor is emlékeznék rám, pajzánul susogja játszó dalomat: csigabiga, nyújtsd ki szarvacskádat . . . El-elynyomja a csobogó víz szava, mégis hallom, hallom! A sárga pimpó virágfejek bölintgatnak, talán azt mondják: úgy volt a dal, úgy . . .

A kis homokostól nem messze csepp sziget van az Ipoly közepén, csak éppen, hogy elérne rajta sorjában egy néhány zsembék. Nagy fagyóker korona van a végében, ahhoz tapad ez a kis Amerika; fénylő szárnyú szitakötők, meg lepkék táncolnak fölötte.

Nevezetes hely ez, sok fényes békateknőt hord ide a víz, meg szép tarka kavicsokat. Ezek a tarka kavicsok! — most észre se veszem őket, pedig drága jószágok voltak egykor, ki boca, ki bari, ki cocó; drága játszótársak — egykor!

Megállok itt, szemben a csöpp szigettel, valami készlet erre. Mintha az Ipoly szíve lenne az a darab földeske. Édes palóc földem sok helyéről hordta össze a futó ár, mindenünnen egy szemét, egy kis rögeeskét. Égő szeretettel fonja körül a locsogó hab és rakja, rakja egymásután szeretete adományait, az apró homok szemecskéket egymás mellé, hozzá. Csak gyarapítsd jó Ipoly, sok édes emlékem lakik rajta.

Ráismerek sorra a régi helyekre. Meg-megdobban a szívem, hogy látom őket, mintha rég nem látott ismerősökkel találkoznám. Megéled a rög, a bokor s azon az elfelejtett gyermeknyelven beszél-

nek hozzá. Értelek, tudom mit beszéltek, — mese az. Én nem tudok már veletek beszélni, elfelejtettem, ti csak beszéljétek, hallgatom, nagyon kedves ez nekem.

És egyre beszélnek, míg megyek a zakatoló zúgó malom felé.

Csak a fűzfa bokrok választanak már el a malomtól, itt zúg egészen közel. Tompa, zuhogó zúgás, nincs rajta mit hallgatni, én nékem mégis olyan kedves, mintha daloló tündérek énekét hallanám. Átnézek a bokor nyitotta résen. A régi malom ez, itt sem változott semmi. Széles, kerek udvarán magas galambdúc áll, benne galambok turbékolnak és apró fiókok kiabálnak életért.

A szélesen kinyuló eresz alatt szépen sorban ott vannak a fecskéfészkek, minden gerendaszögletben egy-egy, egész fészekfal.

A fal oldalához nagy malomkövek vannak támasztva, úgy mint régen. És tudom, ott bent is lobog estélenként a tűz, mesél a jó öreg molnár, kinek arany szavára előjönnek a csudálatos szellemek s ott a homályban hallgatják ők is, hogy a szálló lélek mit költ róluk.

Tulnan a malomréten éneket hallok, gyermekéneket; vékonyan, vastagon szól a dal kis pimpónak, hogy szálljon, lepkének, hogy megálljon, csigabigának, hogy házából kijöjjön.

Szeretnék odamenni közéjük, szeretnék velük futkosni. . . Nem megyek, csak hadd énekeljenek, a mint a velök futkosó mesemondó tündér sugja nekik hadd játszanak csak maguk, a mint kis lelkök köszti.

Nézem, nézem őket, hogy futnak a lepkék után. . . nem is látom már, de azért csak nézek be a rétbe, nem tudom elvenni a szememet onnan, mintha valakit keresnék ott, — ott a messze szaladó gyermekek nyomában. . . Elhangzott a dal, csak a malom zakatol egyhanguan tiki-taki, tiki-taki. . .

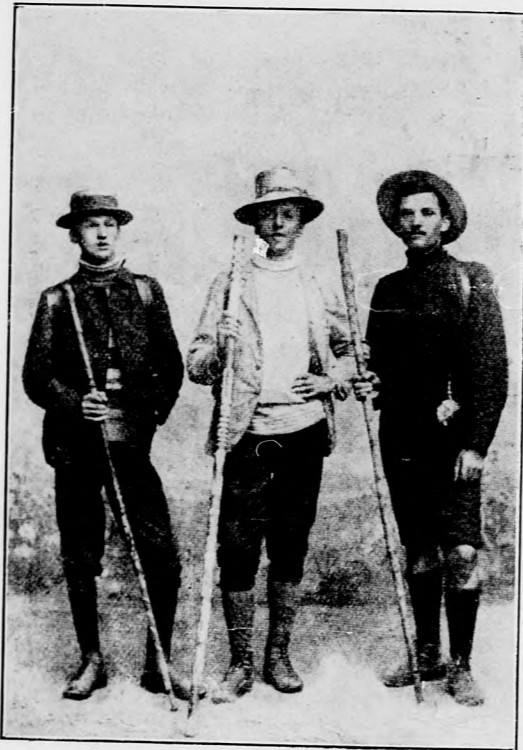
Nógrádi László.

HÁROM MAGYAR DIÁK GYALOGÚTJA PÁRISBA.

Képünköz.

A képet, melyet mai számunkban közlünk, Strassburgból kaptuk július 23-dikáról keltező. Rácz Sándor és társai aláírással tudatják a gyalog-utasek, hogy legkésőbb augusztus 1-én Párisban lesznek. Öszinte örömmel nézzük a napbarnított arcú fiúkat, a mint hatalmas botjaikkal egymás mellett sorakoznak s a masina híven hkapja őket. Nézzétek ti is szeretettel, fürdők árnyas sétáló helyein hütöző kollé-

gáik. Vajjon el tudjátok-e képzelni azt az örömet, mely a diák-turisták keblét dagasztotta, mikor a nagy világvárosba érkeztek, midőn végre céljuknál voltak. Midőn róluk e sorokat írom, még útban vannak, az Isten megtartotta egészségüket, tartsa meg továbbra is. Hozzánk intézett levelükben a minap panaszkodtak, hogy az osztrák földön sehol barátságos fogadtatásra nem találtak; hja, szegény magyar diákjaim, ezzel a gondolattal már jó eleve meg kellett volna barátkoznotok. A Rácz Sándor zsinóros kabátja

Székely Árpád. Erdői Károly Rácz Sándor.

azon a földön nem jó ajánlólevél lehetett. No de se baj, azért a kitűzött cél közel van már, s önérettel mondhatjátok, hogy a hatalmas gyalogút nemesak terv volt, meg tudtátok valósítani.

Ime, az ország ifjúságának színe előtt meleg szeretettel és elismeréssel dicsérünk meg titeket, mert bizony mondom, nagyobb dicsőséget szereztetek a magyar diákságnak, mint azok, a kik egy-egy tornaversenyen nyaktörő mutatványokkal gyönyörködtetik a diszes néző közönséget.

Ilyennek szeretjük mi a magyar ifjúságot! Fáradalmaktól vissza nem riadó ép testű és ép lelkű diákság kell ennek az országnak; fogékony szív és elme, kitartás, szorgalom, nemes célokért való buzgó munkálkodás. Minden hangzatos

frázisnál, nyegleségnél többet ér ez; az igazi hazaszeretet csak ott rak meleg fészket, a hol a munka beszél. Az ifjúság szíve így lesz templom, melynek oltára a haza, imádsága a komoly munka.

Üdvözlünk titeket a messze idegenben magyar diákok, s tárt kebellet várunk haza friss egészségben!

A magyar diáknyelv szótárához.

A sárospataki diákszólások közül a következők említendők: *Ágyú* = kártyázásnál az adu, tromf; *alma máter* = alma- s általában gyümölcsaráló kofa; *apparitorok* = részint a tanórákra csengettek be, részint felszolgáltak, első éves tógátusok voltak; *aufschreiben* = felírásra, hitelbe vásárolni valamit, rendszeren boltban vagy korcsmában; *bacillus* = első osztályos gimnázista; *baltás* = régente az első éves tógátusok neve, a kik különféle kézi munkákat is végeztek, melyeknél legtöbbször a balta szerepelt szerszám gyanánt; *befagy* = mikor valaki felelés, kollokválás vagy vizsgálat alkalmával kudarcot vall, ilyenkor *befütyül* neki a tanár egy szekundával, visszavetéssel, vagy elbuktatással s az így pórul járt diák *belő* magának; *bélgymnászter* vagy *brugókirály* = a ki a kenyeret, brügót osztja; *biblia*, *32 levelű biblia*, *jogászbiblia* = kártya; *blücczel* = a ki nem igen tudja a lezcét, de azért *hasbeszéléssel* valahogy kivágja magát; *büfláz*, *csap* = a ki szóról-szóra tanul; *brugifer* = a ki a nagyobb diák számára hordja a brügót; *cantor* = énekkari tag; *collaboratorok* = régente munkát végző diákok; *contrascrība* = a ki a diákokat az egyes teendőkre kijelölte, s irtó munkákat végzett; *custos* = ügyeletes diák; *csakli* = ha két ünnepi követ (legatus) az ünnepválasztáson (ellectio) eleseréli egymással az ünnepjét; *czankó* = a legolesőbb bor; *czethal* = a börtön (először egy Jónás nevű diák volt bele zárva); *czibere hang* = az altistaké és a második tenoristaké; *dárdás* = kis diák, mendikáns; *diligó* = diligentia; *fekete könyv* = a melybe az éjjel mulatókat jegyzik be; *gikszert fog az*, a ki elakad a lezcében; *hádesz* = lebuji; *hajtechnikus* = borbély; *ibrim* = a héber nyelvet tanító segédtanár; *kerka* = a múlt századokban fából összetákolat diáklakás; *kifogni* lehet pl. könnyű kérdést, jó ünnepet stb.; *kopó* = iskolaszolga, ki éjjelenként összejárja a vendéglőket s feljegyzi a mulatókat; *kosta*, *prepa* = tanítóképzői növendék; *lencsés* volt a konviktusban étkező diákok neve; *mendür* = algimnázista; *merkür* = az énekkarban felszolgáló gyerek, a kit ide-oda küldözgetnek; *mosatni* = zálogba esapni valamit; *ne büsülj* = pálinka; *nektár* = ital; *munquam* = a konviktusban a galuska; *peczkások* = a konviktusban az ételeket hordozó kis tanulók; *pilala* = a tanár módszerét kiaknázó, a leggyakoribb kérdéseire adandó feleletekből, többnyire a tanár tudta nélkül összeállított jegyzet, melyet kollokviumokra és alapvizsgákra szoktak beszélni; *ráró* = peccsenye; *rekuzét csinál az*, a kit a kollokviumon visszavetnek; *prezentor* = azok neve, a kik a kórusban a darabokat betanítják; *prézes* = kóruselnök; *protokantor* = minden szolamban a főénekes; *remansenek* = régente a szünidők alatt az iskolában visszaradott diákok; *rizikóra* megy valaki kollokválni, vagy

vizsgálni, ha keveset tud, de azért v. a *spürja*, hogy *disznóval állavirozik*; *semper* = bab, régebben lencse; *specifikálás* = ha valaki számára ünnepet írnak be; *studium* = írott jegyzet, a melyből az akadémisták tanulnak; *suszturugrás* az, midőn valaki fürdés közben úgy ugrik a vízbe, hogy kezeit előre nyújtja, lábait pedig összehúzza; *trilla*, *hitész* = az első éves hittanhallgató; *vigil* = régente az órálló diák, ki esti 9 órától (felváltva) reggel 3—4 óráig az udvaron járkált s a negyedórát egyszeri, az órát kétszeri csengéssel jelezte; *viharmag-leves* = daraleves. (Össze- gyűjtötte Simon János.)

Érdekes apróságok nagy férfiak életéből.

Petőfi Sándor óráig járt szobájában fel s alá pipázva és mikor a füstfellegek hatalmasan gomolyogtak már, akkor fűzte eszméit egymáshoz, néha néha mormolva. Mikor a terv készen volt — este, a zaj lecsillapultával, szép csendesnekivetközött s főnnakadás nélkül néha reggelig írt. A mit írt, azon ritkán javíttatott.

Pailleron Ede, francia színműíró, a ki egyúttal milliomos, gazdag ember — padlásszobájában szeret dolgozni.

Haydn József (1732—1809), az osztrák himnusz szerzője, ha kiváló akart alkotni, előbb jól kiéhezett, azután elvonult, hogy ne zavarja senki és semmi. A fejedelmek becsülésére nagyon sokat adott s azért ha zongorához ült — a II. Frigyesztől kapott gyűrűjét ujján viselé.

Rossini Joakim Antal (1792—1868), az u. n. pesarói hattyú, a halhatatlan «Sevillai borbély» szerzője, nagy barátja volt a pezsgőnek s rendszeren azt szürsölgette, ha komponált.

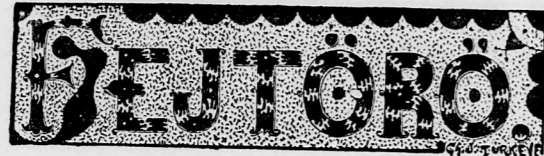
Lenau Miklós 1802—1850. (Niembach von Strehlenau), a magyarországi származású híres német költő, ha nem szállta meg az alkotás ihlete, — sok fekete kávéét ivott s ez használt.

Dalotti Ödön.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Rácz Sándor és társai, a Párisba gyalogló diákok a lapunkban közzétett arcképes levelezőlapokat *húsz krajczárért* szívesen megküldik Párisból lapunk előfizetőinek. A kik kedves emlékül meg akarják szerezni, küldjék be lapunk kiadóhivatalához a húsz krajczárt és pontos címüket, mi eljuttatjuk a címzettetekhez Párisba, s a képes levelezőlapot egyenesen onnan fogják megkapni. Nagyon kívánatosnak tartanók, ha minél többen szereznek meg.

A makói m. kir. állami főgimnáziumban az érettségi szóbeli vizsgálatokat június 25. és 26-dikán tartották meg. A kiküldött miniszteri biztos *Badies* Ferencz dr., a budapesti gyakorló főgimnázium igazgatója volt. Vizsgálatra 16-an jelentkeztek. Ezek közül *jelesen* érett kettő: *Szabó* Dezső és *Takács* Lajos; *jól* érett öt: *Szöke* Gyula, *Frank* János, *Bacsó* Gyula, *Székely* Elemér és *Sebastian* Nándor. A többiek egyszerűen érettek. Javító vizsgálatot egy tehet, az érettségit egy év múlva ismételni fogja egy.

Jelige: Fejtörő az elme sportja

Rovatvezető: Csizsár József.

Számtani kérdés:

Egy víztartó *A* és *B* csöveken tölthető meg. Ha *B* csövet kinyitjuk és $2\frac{1}{2}$ órával később *A* t, úgy $7\frac{1}{2}$ óra múlva *B* cső megnyitásának pillanatától számítva a víztartó $\frac{1}{4}$ része telik meg. Az egész víztartó megtelése után az találtatott, hogy *A* csövön át 15, *B* csövön át pedig $37\frac{1}{2}$ óráig folyt be a víz. Mennyi idő alatt telik meg a víztartó *A* csövön és mennyi idő alatt *B* csövön át?

Földrajzi kérdés:

Melyik sziget az a Dunán Orsován alul, a melyen kis török helyiség van és a mely puszta felben levő erődrel bír? Az erőd I. Lipót alatt épült. A sziget többször eszerélt gazdát, sokáig volt török kézben s csak 1878-ban szállt vissza a magyar koronára. Lakói mohamedánok.

Történelmi kérdés:

Ki volt az a francia lovag V. Károly idejében, a kit 1371-ben Robert de Macaire orozva meggyilkolt; kutyája azonban neki támadt Macairenek, ki — hogy a gyilkosság gyanúját elhárítsa magáról — kénytelen volt itéletképen a kutyával megküzdeni, mibe belehalt?

Természetrizai kérdés:

Melyik madár az, melynek feje nagy; csőre rövid, erős, tollazata légy, laza; szemei nagyok, mellfelé állanak; begye nincs. Odúkban, régi épületekben lakik.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. augusztus 12.

A 43. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Az a szám 385. **Földrajzi kérdés:** Belasicza-hegység. **Történelmi kérdés:** Garibaldi József, az olaszok nemzeti hőse. **Természetrizai kérdés:** Amazon papagály (psittacus amazonicus.) **Vegytani kérdés:** Calciumcarbonat: $CaCO_3$. **Képrejtvény:** Dicső harcban haltak meg.

Helyesen fejtették meg: Milhofer Gyula, Borosnyay Oszkár, Dukász Jenő, Gyapai József, Szörnyü Béla, Spatz Ödön, Szauer József, Néder Károly, Labancz László, Elszász Miksa, Erdei Vilmos, Lustig Henrik, Török Miklós, Betegh István, Vadas Zoltán, Klekner Rezső, Kutlik Félix, Lázár Béla, Jurenák Géza, Bejna Ferencz, Aczél (Adler) testvérek, Teesz Lajos, Ficsor Antal, Steiner Albert, Právyik Flóris, Várnai Arvéd,

Herczeg Albert, Lőrincz Ferencz és Dezső, Rosenbaum Miklós, Szabó Ferencz, Ajtay Géza, Géczy Géza, Benkő Gyula, Kemény Antal.

A kitűzött könyvjutalmat, Laurie: «Diakélet Angolországban» című könyvét Lázár Béla főreáliskolai tanuló nyerte el Budapesten, VIII. ker., Óriás-utca 42.

SZERKESZTŐI TELEFON.

A lap tudósítónak. Több levél érkezett a héten hozzánk, melyekben a lap múlt évi tudósítói az ígért jutalomkönyveket kérik, ismét mások ajánlkoznak, hogy a tudósítói tisztet a jövő évben is szeretnék megtartani. A jutalomkönyveket szeptember első hetében küldjük el azoknak, a kik joggal számíthatnak reá, ugyanakkor az ajánlkozók ügyét is elintézzük. Addig tehát türelmet kérünk. — **Erdei Vilmos.** Megkapta már a 39. számot? Nem jár érte semmi. — **Hetyey László.** Kívánjuk, hogy öröme épen olyan jogosult legyen, mint a minő őszinte a részvéte. Mi igaz és szerető barátjai akarunk lenni a magyar ifjúságnak. — **Borosnyay Oszkár.** Első üzenetünk önnek is szól. — **Szabó Dezső, Makó.** A könyv elment, eddig remélem, megkapta. A 10 éves találkozó szerződése rendesen rövid szokott lenni. Pl. «Mi alulírottak kötelezzük magunkat, hogy (ekkor meg ekkor: én, hó és nap pontosan megjelölve) összegyűlünk, hogy érettségi vizsgálatunk tíz éves fordulóján találkozzunk». Azután következnek az aláírások. — **Ernő.** Az a vashíd szép és hasznos intézmény, de a versbe szedése gyöngécske alkotmány. Mihelyt a kritika reá tette a lábát — összeroppant. Ha ön, barátom, verses formában ír meg efféle holmit, első dolga legyen a verssorok szótagjainak a megszámlálása, az egymással rimelő sorok egyforma szótagszámúak. Egy kissé, úgy látszik, koraiak még kísérletei. — **Groszmann Árpád és Jenő.** Az V. osztályba lépő tanulóknak csakugyan nehéz dönteni a felett, hogy görögöt tanuljon-e vagy görögpótlót. Az senkit se vezessen, hogy melyik a könnyebb, mert tanulni mind a kettőnél kell. A ki nyelvet könnyen tanul, válassza a görögöt, a kinek a rajzolásához nagyobb készsége és kedve van, válassza a görögpótlót. A kik nem tanultak görögöt, azok tanári meg papi pályára csak úgy mehetnek, ha a görögöt utólag leteszik az érettségi vizsgálatot. Bekötési táblák 80 kr-ával a Franklin-Társulat kiadóhivatalánál kaphatnak. — **Palatinus József.** Első kötetét várjuk, bár eleve kijelentjük, hogy a korai kötetek megjelentetését szerencsés gondolatnak nem tartjuk. Felhívását lapunk jövő számában a kellő formában közzé fogjuk tenni. — **Spatz Ödön.** Az első üzenet önnek is szól. — **Kóri Endre.** Mindkét írásmód helyes, tulajdonképen ugyanaz, mert az első összevont, a másik különírt alak. — **Ij. Molnár Kálmán.** A kérdéses könyvnek az ára füzve 1 frt 20 kr.; kötve 1 frt 80 kr. Kapható a Franklin-Társulatnál. — **2300. sz. előfizető.** Érdeklődését köszönjük. A lap terjesztésének azt a módját, melyet ön ajánl, mi már annak idején szorgalmaztuk s most már meg is valósítjuk. A kereskedelmi iskolai tanulókat s egyáltalában lapunk minden olvasóját érdeklő közleményekről eleve gondoskodunk. Arról a bizonyos tudósításról mi nem tudunk semmit, a kézirat nem került a kezünkbe. A jutalomkönyv elküldéséről szeptember első hetében gondoskodunk. — **Kovács István** írja meg, hogy hányadik osztályba jár. — **Dömötör.** A kérdés fölvetése nem egészen világos. Az eszméletlenség alatt a test működhetik; az epileptikus ember eszméletlen állapotában rángatózik, keze, lába mozog, megsebezi magát — de mindebből a fájdalomtól a szívgöres tartama alatt nem érez semmit. Hogy vannak-e az eszméletlen állapotnak tartós következményei, erre talán még az orvosi tudomány sem tud biztos feleletet adni, mert attól függ, hogy mi idézi elő. — **Ij. Simon Gyula.** Erre vonatkozólag múlt számunkban már intézkedtünk. — **«Arkaton».** Közzöljük.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Búdapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:		FELELŐS SZERKESZTŐ		SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:	
Negyed évre	2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.		Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. szám. Kéziratokat nem adunk vissza.	
Fél évre	4 kor. 80 fill.				
Égész évre	9 kor. 60 fill.				
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.			

A «KÉK SIPKÁS»-OK.

A kis Balatonmelléki faluban a honvéd-induló fűjva halad a kék sipkások csapatja. A jó lellei nem sok ügyet vetnek rájuk, legfeljebb a mézáros nézi őket szeretettel, mert tudni való dolog, hogy a telepesek sok kiló húst elfogyasztanak naponta.

Mikor én ezeket a sápadt arcú, vézna kék sipkásokat megláttam: a szívem úgy megtelt meleggel. Láttam őket Pesten is gyakorta, a rengeteg nagy kőházak, a siralmasan szűk udvarok e csenevész hajtásai, ezek a kis aszfalt-hernyők régi ismerőseim.

Szegények ők, most nagyon jó dolguk van. Egy csomó jó szívű ember összeállott, adott pénzt, abból vettek sok száz kék sipkát, kék mosóruhát, vesznek mindennap húst, kenyeret, gyümölcsöt és jut minden szegény gyermeknek belőle.

A falu végén van az iskola, azzal szemben egy földszintes hosszú ház. Mindakettőből a «kék sipkások» kaszárnyája lett két hónapra. Sorjában sok-sok vaságy, tiszta ágynemű, itt hálnak a kék sipkások. Nem kérdezte senki tőlük, hogy te kinek a fia vagy? . . . Bebújtatták a kék ruhába, fejébe nyomtak egy lenge kék sipkát és besorozták a századba.

Apró kis püpos katonácskák ti! Nagyvárosi penészvirágok, kiket az emberszeretet összegyűjtött, hogy két hónapalatt fölapoljon, erőre segítsen.

Az egyik alig tud járni. Ott fekszik a leterített szalmazsákon és olvas. A többiek labdáznak a kis udvaron, kergetőznek, tréfálnak. Csupa olyan tanítók és tanítónők vannak mellettük, a kik szerető szívvel gondozzák őket, a «papa» pedig örökös szemmel vigyázza a nagy családot. Ismeri mindeniket a nevéről.

Mennyi érdekes figura van köztük! Nem győzöm őket sorjában nézni, a mint játszanak, a mint az ozsonnai kenyeret és gyümölcsöt majszolják, a mint sorakoznak a tanító körül, s reá gyűjtanak a fiam nótájára, s fölsendül tisztán, megható szépen az

«Isten áldd meg a magyart!»

Egy jó szívű bérlő fölajánlotta nekik a Balaton mellett levő réjtét, hogy játszódjanak rajta. Ide járnak el csaknem naponta, mikor szép idő van. Hiszen volna ennél szebb és játékra alkalmasabb hely is, de oda nem szabad menniök, mert a fű drága, azt a telepes gyermekeknek letapodniok nem szabad . . .

A papsajtós réten ezer meg ezer liba legel, de hát a liba hasznos állat, a telepes gyermek pedig uram istenem, nagyon haszontalan portéka.

Hanem ott van az ezüst tükrű Balaton. Ez nem kér vámot, ez nem ismer tilalmat. Az áldott víz egyforma szeretettel loesolgatja a telepes gyermekek vézna tagjait s a düsgazdag fürdőzők széles, kövér hátát. A Balaton homokja közös kincs, a napsugár pedig reá tűz a sápadt arcocskákra, s négy hét alatt reája festi az életnek a színét . . .

Egy kissé megerősödnek még a gyöngék is, a többiek pedig meghízva, napsütötte arczczal térnek majd vissza azokhoz, a kik bizonyára reszkető szívvel várják, mert a természet örök törvénye szerint valószínűleg a szegény emberek is szeretik gyermekeiket . . .

— Vár az ebéd, gyermekek! A mama kiadta a rendeletet, hogy tálaljanak. A keeskelábú asztalokon katonás sorrendben állanak a tarkamázás tányérok. Mindenik mellett egy pohár friss víz áll.